Vlaanderen
is internationaal
ondernemen

INNOVATIE- EN START-UP HUBS IN NEDERLAND

FLANDERS INVESTMENT & TRADE MARKTSTUDIE

Flanders
State of the Art

Innovatie- en start-up hubs in Nederland

Laatste update: 29 mei, 2019

Tonatiuh Belderbos, Adviseur handelsbevordering

Eindredactie: Dirk Verlee, Vlaamse economische Vertegenwoordiger

FLANDERS INVESTMENT & TRADE

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1. Amsterdam 4
   1.1 Overzicht Amsterdam 4
   1.2 Accelerators en incubators in Amsterdam 5

2. Den Haag 6
   2.1 Overzicht Den Haag 6
   2.2 Accelerators en incubators in Den Haag 6

3. Eindhoven en omgeving 7
   3.1 Overzicht Eindhoven 7
   3.2 Accelerators en incubators in Eindhoven 7

4. Friesland 9
   4.1 Overzicht Friesland 9
   4.2 Accelerators en incubators in Friesland 10

5. Groningen 10
   5.1 Overzicht Groningen 10
   5.2 Accelerators en incubators in Groningen 11

6. Leiden 11
   6.1 Overzicht Leiden 11
   6.2 Accelerators en incubators in Leiden 12

7. Limburg 12
   7.1 Overzicht Limburg 12
   7.2 Accelerators en incubators in Limburg 13

8. Regio Rotterdam: Rotterdam en Delft 13
   8.1 Overzicht Rotterdam en Delft 13
   8.2 Accelerators en incubators in Rotterdam en Delft 15

9. Twente 15
   9.1 Overzicht Twente 15
   9.2 Accelerators en incubators in Twente 16

10. Utrecht 16
    10.1 Overzicht Utrecht 16
    10.2. Accelerators en incubators in Utrecht 16

11.Wageningen 17
11.1 Overzicht Wageningen 17
11.2 Accelerators en incubators in Wageningen 17

Overige relevante organisaties voor Vlaamse start-ups en organisaties 18

Inleiding

Vlaamse bedrijven die de Nederlandse start-ups op de radar hebben staan of zelf een start-up willen vestigen in Nederland vinden vaak het bos door de bomen niet. Daarom maakte Tonatiuh Belderbos, medewerker van het kantoor van Flanders Investment & Trade, een oplijsting van al wat in Nederland beweegt op dat vlak. Hij pakte het op geografische basis aan met het belang van een regio, provincie of zelfs stad als leidraad. Voor elke regio worden de belangrijkste hubs vermeld met een korte beschrijving en uiteraard links naar hun website.

Het is niet de pretentie en ook niet de bedoeling geweest exhaustief te zijn. Dat zou veel meer tijd hebben gevergd en is ook onbegonnen werk, omdat het aantal organisaties, privé en publiek, bijna dagelijks groeit.

Wat duidelijk moge wezen is dat start-ups op veel plaatsen terecht kunnen in Nederland. Als deze inventaris de Vlaamse start-ups helpt om te groeien in het buitenland, dan zijn wij in onze opdracht geslaagd.

Veel succes in Nederland!

1. Amsterdam

1.1 Overzicht Amsterdam

Sectoren: creative industries, high tech systems, IoT, fintech, sharing economy

Amsterdam (820.000 inwoners), de hoofdstad van Nederland, is sinds zijn oprichting altijd al een economisch centrum en een handelsstad geweest. Amsterdam is economisch gezien een diverse stad, vooral sterk in zakelijke en financiële diensten, de creatieve industrie, en ICT toepassingen.

In Amsterdam en omgeving werken 230.000 personen in de financiële sector en meer dan 250.000 personen in de ICT branche.[1] Dit maakt Amsterdam een vruchtbare voedingsbodem voor fintech, alle innovatieve producten en diensten die financiële transacties vereenvoudigen en versnellen. Naar schatting zijn er in Amsterdam rond de 350 bedrijven actief in de fintech sector en werken er in totaal 15.000 personen in de regio aan innovatieve financiële technologieën. Op het gebied van het aantrekken van durfkapitaal voor fintech start-ups staat Amsterdam op de derde plaats in Europa.[2]

Amsterdam kent een hoge concentratie van bedrijven, start-ups en kennisinstellingen die werken aan toepassingen in de ICT. Op het gebied van nieuwe technologieën als blockchain, Internet of Things, en artificiële intelligentie is er veel bedrijvigheid en wordt er veel onderzoek verricht. Een groot aantal internationale technologische bedrijven - zoals Google, Uber, Netflix en Microsoft - hebben hun kantoren gevestigd in Amsterdam. Ook enkele Amsterdamse technologiestart-ups zijn uitgegroeid tot grote internationale bedrijven. Voorbeeld hiervan zijn TomTom, Adyen, Booking.com, Travelbird en Wetransfer. De laatste jaren kampt Amsterdam wel met een oplopend tekort aan ICT personeel, wat een groei van de sector mogelijk zal afremmen.[3]

Historisch gezien is de regio Amsterdam sterk vertegenwoordigd in creatieve sectoren zoals media en entertainment, kunst en cultureel erfgoed, en zakelijke dienstverlening (bijvoorbeeld reclame en mode).[4] Amsterdam is veruit de belangrijkste stad van het land op het gebied van creatieve bedrijvigheid. In Amsterdam werken ongeveer 60.000 personen in deze industrie, een aandeel van bijna 50% in de totale werkgelegenheid in de creatieve sector in Nederland. Bovendien kent de Amsterdamse creatieve sector een sterke groei. Tussen 2005 en 2015 is het aantal banen in deze industrie met 25.000 toegenomen. Op het gebied van zakelijke dienstverlening is Amsterdam vooral

---

1 I Amsterdam, *FinTech industry in Amsterdam,* n.d. www.iamsterdam.com/en/business/key-sectors/financial-and-fintech/fintech

2 I Amsterdam, *FinTech industry in Amsterdam,* n.d. www.iamsterdam.com/en/business/key-sectors/financial-and-fintech/fintech

3 Trouw, *Krapte ICT-arbeidsmarkt leidt tot problemen voor werkgevers*, 2018, www.trouw.nl/home/krapte-ict-arbeidsmarkt-leidt-tot-problemen-voor-werkgevers-~a328e333/

4 Amsterdam Economic Board, *Clusterstrategie Creatieve Industrie 2014-2020,* 2014, www.amsterdameconomicboard.com/app/uploads/2016/02/Clusterstrategie-Creatieve-Industrie-2014-2020.pdf

sterk in design, communicatie en architectuur. Betreffende media en entertainment focust Amsterdam zich vooral op film, muziek en boeken.[5]

1.2 Accelerators en incubators in Amsterdam

15KM
15KM helpt (internationale) ondernemers met het starten, groeien, financieren en/of vestigen van hun eigen bedrijf.

Ace Startup Village
Ace Startup Village supports students, academics and tech professionals who are starting or growing their business. Our help consists of training & coaching and introductions to our extensive network of industry leaders, business professionals, investors and service providers.

Collider
Collider is an accelerator dedicated to marketing and advertising startups. The Collider programme is designed to give you the tools you'll need whilst building your business. We'll get you in front of those all-important initial customers, and dedicated, industry focused investors.

Impact Hub Amsterdam
Impact Hub offers a unique impact ecosystem to move your entrepreneurial initiatives for a better world forward. We give you access to a valuable network, as well as business expertise and capital, organise workshops and events, host a collaborative working space and run acceleration programs.

Rockstart Accelerator
Rockstart is an international company that supports and empowers the best startups on their way to success across four domains: Energy, Health, AgriFood, and Emerging technologies. We provide startups with access to the capital, market, community, and expertise by connecting them to partners, investors, mentors and the wider Rockstart network.

Startupbootcamp
Startupbootcamp supports early-stage tech founders to rapidly scale their companies by providing direct access to an international network of the most relevant mentors, partners, and investors in their industry.

Startupdesk Amsterdam
The mission of Startupdesk Amsterdam is to identify early stage (startup) opportunities in our Lean Startup Desk Landscape. Together with a skilled team of experts, our partners, we can bring projects to life. We build bridges between ideas and scalable business models.

---

[5] Immovator, *Monitor creatieve industrie 2016,* 2016, https://issuu.com/immovator/docs/monitor_creatieve_industrie_2016/6?ff&e=25066931/45595435

2. Den Haag

2.1 Overzicht Den Haag

Sectoren: cybersecurity

Den Haag (526.000 inwoners) is het politieke centrum van Nederland en het wereldwijd centrum van vrede en recht. In deze stad bevinden zich meer dan 200 intergouvernementele en non-gouvernementele organisaties. Onder andere het Internationaal Gerechtshof, het Internationaal Strafhof, OPCW, Europol en vrijwel alle buitenlandse ambassades in Nederland zijn in Den Haag gevestigd.[6] Mede dankzij de aanwezigheid van deze organisaties is Den Haag uitgegroeid tot een van de grootste en meest toonaangevende hubs op het gebied van cybersecurity.[7]

The Hague Security Delta (HSD) speelt een belangrijke en centrale rol in het Haagse cybersecurity ecosysteem. Deze veiligheidscluster bestaat uit een netwerk van bedrijven, overheden en kennisinstellingen die samenwerken aan kennisontwikkeling en innovatie op het gebied van cyberveiligheid.[8] The Hague Security Delta is de grootste veiligheidscluster van Europa. Meer dan 15.000 personen in 400 verschillende bedrijven en organisaties werken in deze cluster samen.[9] De HSD ondersteunt ook start-ups door startende bedrijven toegang te verlenen tot kantoorruimtes, laboratoria en trainingsfaciliteiten.

2.2 Accelerators en incubators in Den Haag

Crosspring
Crosspring has strategically combined over 15 years of business-knowledge, a worldwide network of partners and early-stage investments to assist innovative entrepreneurs in every stage of the startup lifecycle: from idea to international growth.

ImpactCity
ImpactCity ondersteunt start-ups & scale-ups in Den Haag met een sterk aanbod aan diensten en een groot internationaal netwerk. We openen deuren naar investeerders en bieden toegang tot een breed zakelijk netwerk, inspirerende bedrijfslocaties, internationale handelsmissies en wedstrijden.

Startup in Residence
The Startup in Residence programme aims to invest in startups in urban challenges with the best innovative ideas to develop their prototypes. In addition, startups selected for the programme receive training, coaching, a work space at impact startup building Apollo 14 and access to the municipality's network. The Startup in Residence programme offers various opportunities to kickstart startups.

---

6 Gemeente Den Haag, *Den Haag, internationale stad van vrede en recht,* 2017, www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/stad-van-vrede-en-recht/den-haag-internationale-stad-van-vrede-en-recht.htm

7 NFIA, *Top Dutch Cities for Startups,* n.d., https://uk.investinholland.com/top-dutch-cities-startups/

8 The Hague Security Delta, *Together we Secure the Future*, n.d., www.thehaguesecuritydelta.com/

9 Gemeente Den Haag, Den Haag, *internationale stad van vrede en recht*, 2017, www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/stad-van-vrede-en-recht/den-haag-internationale-stad-van-vrede-en-recht.htm

World Startup Factory
World Startup Factory helps founders accelerate their business with an intensive 30 days bootcamp, followed by 5 months of customised support to increase success in their market.

3. Eindhoven en omgeving

3.1 Overzicht Eindhoven

Sectoren: high tech systems & materials, smart mobility, design

Zuidoost-Brabant, met de stad Eindhoven (230.000 inwoners) als hart, is het hightechcentrum van Nederland. Een groot aantal hightech eindfabrikanten, toeleveranciers, kennisinstellingen en overheden werken hier samen aan de toekomst van de maakindustrie. De regio Zuidoost-Brabant wordt ook wel Brainport genoemd, vernoemd naar het samenwerkingsverband Brainport Eindhoven, waar 21 gemeenten en bedrijven en kennisinstellingen deel van uitmaken.

In 2017 was de Brainport regio economisch gezien de snelst groeiende regio van Nederland. Ook wordt er veel onderzoek en ontwikkeling uitgevoerd. In 2016 gaf het bedrijfsleven in de regio meer dan 1,9 miljard euro uit aan R&D, 23% van de totale private R&D uitgaven in Nederland. Daarnaast is de regio Zuidoost-Brabant verantwoordelijk voor bijna een kwart van de Nederlandse export.[10]

Verschillende grote en internationale bedrijven - zoals ASML, Philips, VDL, Signify, en Vanderlande - hebben hun hoofdkantoor in de regio Eindhoven. Enkele van deze bedrijven zijn gevestigd in de High Tech Campus Eindhoven, een campus bestaande uit 185 bedrijven en instituten en ongeveer 12.000 personen. De bedrijven op de campus zijn verantwoordelijk voor bijna 40% van de patentaanvragen in Nederland.[11]

Door de aanwezigheid van de Technische Universiteit Eindhoven volgen er bovendien een hoog aantal studenten in de regio technologisch onderwijs. In 2017 volgden meer dan 30.000 studenten in de regio een technische opleiding.[12]

3.2 Accelerators en incubators in Eindhoven

BOM Brabant Ventures
Als incubator en groeiversneller met meer dan 35 jaar ervaring helpt BOM Brabant Ventures ambitieuze Brabantse ondernemingen om toekomstbestendig te groeien. Met kennis en risicokapitaal richten we ons op start- en scale ups in de Brabantse topsectoren: High Tech Systems & Materials, Agrofood, Biobased Economy, Life sciences & Medtech, Maintenance, Supply chain.

---

[10] Brainport industries campus, *het gezicht van de hightech maakindustrie,* 2017, www.brainportindustriescampus.com/images/library/downloads/brochures/bic-borchure_nl-69945.pdf
[11] High Tech Campus, *Over de Campus,* n.d. www.hightechcampus.nl/over-de-campus
[12] Brainport Eindhoven, *Brainport Monitor 2018*, n.d., www.brainport.nl/over-brainport/brainport-monitor

Brainport Industries Campus

Brainport Industries Campus is the cradle of open innovation: the first location where high tech suppliers innovate and produce together. The most successful companies will share state-of-the-art resources here, such as cleanrooms, flexible manufacturing areas, warehouses and advanced facilities. BIC will become the leading hub where innovation and competitiveness in high tech manufacturing reach the highest level of excellence.

Braventure

Braventure is het start-up programma van 2 Brabantse universiteiten, 4 hogescholen en 6 ontwikkelingsmaatschappijen. Deze krachtenbundeling brengt een schat aan kennis, ervaring en contacten bij elkaar die jouw start-up een kick-start geven. Bij Braventure vind je naast begeleiding ook de weg naar startkapitaal.

Bright Move

Bright Move helps new, innovative entrepreneurs to realise their ambitious dreams. It is the biggest valorisation programme in the Netherlands and offers financial support and supervision to startups in the pre-seed, seed and proof-ofconcept phase in Brainport.

Catalyst

The Catalyst business center offers users small-scale office and laboratory space on the TU/e Campus. We create a stimulating environment here for young, innovative technology companies on the basis of the following themes: engineering, electronics, physics, chemistry and biochemistry.

Founded By All

Als creative business hub is Founded By All uniek in haar soort. Wat wij te bieden hebben? Een incubator voor startend talent, alle faciliteiten die je als ondernemer nodig hebt en niet te vergeten barst het hier van creativiteit, ondernemerschap en ook gezelligheid.

High Tech XL Plaza

The HighTechXL Plaza is an incubator hub for high potential high tech startups in their early and late growth stage working towards scaling up their business. Furthermore it offers services for startups in their ideation and concept phase.

LUMO Labs

LUMO Labs is a two-year venture builder program that besides providing preseed and seed funding, actively supports entrepreneurs with a ''hands on'' approach. LUMO labs mission is to facilitate a vibrant ecosystem and stimulate cross-pollination between its emerging technology startups, with a clear goal to help sustainable business to impact the world. Main focus markets are big data/deep learning, AI, VR/AR/MR, Blockchain and Robotics/IoT (incl. smart mobility).

Next Move

Next Move is dé ingang naar kennis, kunde en kapitaal voor ondernemers met groeiplannen in de Brainportregio. Ons team van business developers staat klaar voor zowel startende als langer bestaande bedrijven.

NextOEM
NextOEM is een hightechaccelerator die ondernemers ondersteunt in de kritieke overgangsfase van start-up naar scale-up. Het programma van NextOEM heet Business Growth Circles. Het is een acceleratie programma voor ondernemers. Het doel van het programma is ondernemers succesvoller te maken door persoonlijke ontwikkelbehoeften te identificeren en te adresseren.

Sport eXperience
We believe society benefits from sports innovation. Therefore Sport eXperience supports sports entrepreneurs with their (inter)national growth ambition through business validation. With direct access to business competences and funding, Sport eXperience is able to accelerate your startup in just five weeks.

Station88
Station88 brengt alles wat je nodig hebt als ondernemer samen. Hier vind je dienstverleners, een klankbord, ruimte voor startende bedrijven en worden er verschillende activiteiten georganiseerd. Met een uitgebreide en aanvullende website wordt Station88 het centrale punt voor ondernemers en dienstverleners uit Midden-Brabant.

TU Eindhoven Innovation Lab
De TU Eindhoven Innovation Lab slaat een brug tussen kennis en markt. Dat doen we door binnen ons expertisecentrum kennis te vertalen in business. Hiervoor hebben we een enthousiast en ervaren team van coaches, adviseurs en begeleiders beschikbaar, die TU/e-medewerkers en –studenten, maar ook externe partijen hierbij helpen. STARTUP/Eindhoven maakt deel uit van de TU Eindhoven Innovation Lab.

Twinning
Twinning provides office space to companies that specialise in ICT, software, embedded software and electronics. Twinning is the perfect solution for young tech companies and a flexible, proven success formula for any company launching technological products, processes and services.

Wonderlab
Wonderlab kickstart nieuw ondernemend talent. Samen met onderwijs en MKB. Ons programma 'Wonderlab Start' biedt je alles wat je nodig hebt om de ondernemer in jou te ontdekken en te ontwikkelen.

4. Friesland

4.1 Overzicht Friesland

Sectoren: water technology

Friesland (647.000 inwoners), met Leeuwarden (108.000 inwoners) als hoofdstad, is een provincie in het noorden van Nederland. Alhoewel het Friese start-up- en innovatie-ecosysteem nog in

de startblokken staat[13], heeft de provincie de ambitie om zich te profileren als innovatieve, slimme en schone provincie.

Het Friese innovatie-ecosysteem is vooral bekend vanwege zijn water-innovatie sector. Het belangrijkste centrum voor watertechnologie in Nederland, de Watercampus, is gevestigd in Leeuwarden.[14] Deze campus heeft als doel bedrijven, kennisinstellingen en overheden bij elkaar te brengen en daarmee een broedplaats te vormen op het gebied van innovatie, onderwijs, en ondernemerschap in de watertechnologiesector.[15]

Op het gebied van hightech is de Friese kennis geclusterd in de Innovatiecluster Drachten. Deze cluster bestaat uit 19 bedrijven die actief zijn binnen de domeinen robotica, visual intelligence, all electric propulsion, 3D printing, en remote sensoring en big data.

4.2 Accelerators en incubators in Friesland

Inqubator
Inqubator Leeuwarden is er voor alle ambitieuze ondernemers (in spé) die zich in Leeuwarden willen vestigen. Het helpt nieuwe bedrijven met behulp van coaching en een groot netwerk.

5. Groningen

5.1 Overzicht Groningen

Sectoren: healthy ageing, blockchain, data-opslag

Groningen (200.000 inwoners) is zich de laatste jaren steeds meer gaan profileren als een internationale en innovatieve stad. In korte tijd is Groningen uitgegroeid tot een stad met een relatief gunstig ondernemersklimaat voor start-ups, mede dankzij de aanwezigheid van de Rijksuniversiteit Groningen, het Universitair Medisch Centrum Groningen en de Hanzehogeschool. Ook kent de stad labs, kenniscentra, proeftuinen en andere faciliteiten waar start-ups gebruik van kunnen maken.[16]

De spil in het Groningse innovatie-ecosysteem is de Campus Groningen, een cluster voor innovatie, onderzoek en bedrijvigheid. Op de campus, bestaande uit de Zernike Campus en de Healthy Ageing Campus, zijn in totaal meer dan 200 bedrijven en kennisinstellingen gevestigd.[17]

---

13 Innovationorigins.com, *Friesland: Verborgen Waterprovincie in Startup-transitie*, 2018, https://innovationorigins.com/nl/friesland-verborgen-waterprovincie-in-startup-transitie/

14 Innovationorigins.com, *Friesland: Verborgen Waterprovincie in Startup-transitie*, 2018 https://innovationorigins.com/nl/friesland-verborgen-waterprovincie-in-startup-transitie/

15 Watercampus, *Over Watercampus*, n.d., www.watercampus.nl/nl/over-watercampus/

16 City of Talent, *Start-up City,* n.d. www.cityoftalent.nl/city-of-talent/ondernemen/start-up-city

17 Campus Groningen, *Campus Groningen snelst groeiende campus van Nederland*, 2018, https://campus.groningen.nl/nieuws/snelst-groeiende-campus

De campus Groningen is de snelst groeiende campus van Nederland en de op een na grootste campus van het land qua werkgelegenheid.[18]

Op het gebied van Blockchain is er steeds meer bedrijvigheid in Groningen. Dutchchain organiseerde in 2017 de grootste blockchain hackathon ter wereld in Groningen.[19] Ook betreffende dataopslag zijn er veel bedrijven in de provincie Groningen. In de stad Eemshaven in het noorden van Groningen hebben verschillende bedrijven datacenters gevestigd. Google heeft bijvoorbeeld 1,5 miljard euro in een datacenter geïnvesteerd waar momenteel 250 personen werken.[20]

5.2 Accelerators en incubators in Groningen

Business Generator
Business Generator supports starting entrepreneurs and companies with strategy development, business planning, organizational structuring and financial evaluations.

Cube050
Cube050 helpt startende ondernemers om hun ambities op het terrein van innovatieve en duurzame groei in Noord-Nederland mogelijk te maken. Cube050 biedt ruimte en faciliteiten, zoals coaching en ondersteuning aan kennisintensieve start-ups en studentondernemingen in de regio.

Venturelab
Venturelab is a business growth accelerator for well-established high tech companies. It offers a research-based business development programme for technology-based startups.

6. Leiden

6.1 Overzicht Leiden

Sectoren: biotech, life sciences and health

Onderzoek, wetenschap, en onderwijs spelen van oudsher een belangrijke rol in de economie van Leiden (121.000 inwoners).[21] De Universiteit Leiden is de oudste en een van de meest toonaangevende universiteiten van Nederland. Door de aanwezigheid van deze universiteit vindt er veel kennisintensieve bedrijvigheid in de gemeente Leiden plaats.

Leiden staat vooral bekend als een hub op het gebied van biotechnologie.

---

18 Campus Groningen, *Campus Groningen snelst groeiende campus van Nederland,* 2018, https://campus.groningen.nl/nieuws/snelst-groeiende-campus

19 Groningen Nieuws, *Blockchaingers Hackathon, de tweede editie van 's werelds grootste blockchain hackathon,* 2018, https://groningen.nieuws.nl/nieuws/624498/blockchaingers-hackathon-tweede-editie-s-werelds-grootste-blockchain-hackathon/

20 NRC, *Google Investeert half miljard in datacentrum Eemshaven*, 2018, www.nrc.nl/nieuws/2018/03/15/google-investeert-half-miljard-in-datacentrum-eemshaven-a1595826

21 Universiteit Leiden, *Leiden kennisstad,* n.d. www.lbspvastgoed.nl/nl/Profiel/Leiden-kennisstad

6.2 Accelerators en incubators in Leiden

Biopartner Center Leiden
Biopartner Center Leiden levert een breed en flexibel pakket van diensten, met een focus op het bieden van flexibele kantoor- en laboratoriumfaciliteiten voor bedrijven die onderzoek verrichten gericht op de ontwikkeling van medicijnen en vaccins.

Leiden Bio Science Park
Het Leiden Bio Science Park is de grootste life sciences cluster van Nederland. In deze kennescluster werken meer dan 100 biomedische bedrijven en 11 onderzoeksinstituten samen op het gebied van biotechnologie en andere domeinen binnen de sector life sciences and health.

7. Limburg

7.1 Overzicht Limburg

Sectoren: high tech, chemie, smart materials, agrofood, logistics, ICT

De provincie Limburg (1.123.000 inwoners) profileert zich als een Europees kruispunt. Limburg grenst aan Duitsland en België en ligt midden in de driehoek Eindhoven, Aachen, Brussel. De landbouwsector, maakindustrie, chemische sector, logistieke sector en de auto-industrie spelen een belangrijke rol in de Limburgse economie.[22] Met name de laatste jaren is het innovatievermogen van de provincie sterk vergroot. Het aantal patentaanvragen en prestaties op het gebied van bedrijvendynamiek zijn de laatste jaren sterk gestegen.[23] Limburg staat nu in de middenmoot in de ranglijst van innovatieve Nederlandse provincies.

De spil in het Limburgse innovatie ecosysteem zijn de vier Brightlands innovatiecampussen, waar bedrijven, kennisinstituten en overheden intensief samenwerken. Brightlands is een triple-helix initiatief van de provincie Nederlands Limburg, de Universiteit Maastricht, Maastricht Medical Center+, de Hogeschool Zuyd, Fontys International Campus Venlo, en toonaangevende bedrijven in de regio. Op de Brightlands campussen werken in totaal 12.000 medewerkers in meer dan 200 bedrijven, overheden en instellingen.

Drie Brightlands campussen zijn gevestigd in Zuid-Limburg en één in Noord-Limburg. De Brightlands Chemelot Campus in Geleen richt zich op het ontwikkelen van slimme materialen en duurzame chemische processen en is een van de grootste chemieterreinen in Nederland.[24] Op deze campus werken meer dan 8.000 medewerkers en zijn meer dan 150 bedrijven actief. De Health Campus in Maastricht focust zich op biomedische R&D. Op deze campus wordt onder andere onderzoek gedaan naar regeneratieve en precisie-medicatie, en innovatieve diagnostiek. De Smart Services Campus in Heerlen richt zich op data-oplossingen en ICT producten voor bedrijfsprocessen, zoals blockchain en

---

22 TNO, Compositie analyse van de Limburgse economie, 2017, www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2017/40/compositie-analyse-van-de-limburgse-economie

23 Innovatieorigins.com, *Limburg Stijgt dankzij inspanningen Brightlands op innovatie-index,* n.d., https://innovationorigins.com/nl/limburg-stijgt-dankzij-inspanningen-brightlands-op-innovatie-index/

24 Brightlands, *duurzaam en efficiënt,* n.d., www.brightlands.com/nl/Chemelot-Campus

kunstmatige intelligentie. Ten slotte focust de Brightlands Campus Greenport in Venlo zich op aan de onderwerpen voedsel, gezonde voeding en logistiek. Op deze campus wordt onderzocht hoe nieuwe technologieën en biobased producten een rol kunnen spelen in deze domeinen.

7.2 Accelerators en incubators in Limburg

Brightlands Innovation Factory
Brightlands Innovation Factory is the overarching startup organization of the Brightlands ecosystem. It runs several bootcamps and programmes of 10 weeks to 2 months in the fields of chemistry, medtech and social entrepreneurship.

Starterscentrum Limburg
Starterscentrum Limburg ondersteunt iedereen die een eigen bedrijf wil starten en adviseert ondernemers die startproblemen ondervinden. Het StartersCentrum heeft een volledig en compleet dienstenaanbod, variërend van persoonlijke adviesgesprekken, bijeenkomsten en trainingen tot ondernemersprojecten.

8. Regio Rotterdam: Rotterdam en Delft

8.1 Overzicht Rotterdam en Delft

Sectoren: cleantech, medtech, IT, smartport, energy, food, industrial solutions

De stad Rotterdam (640.000 inwoners) dankt zijn internationale bekendheid vooral aan zijn haven. De haven van Rotterdam is de grootste haven van Europa en de tiende grootste van de wereld.[25] Waar tot voor kort de Rotterdamse economie sterk afhankelijk was van zijn havenactiviteiten, is de laatste jaren de Rotterdamse economie sterk gediversifieerd. Inmiddels is Rotterdam gegroeid tot een van de grootste technologie- en start-up hubs in Nederland en Europa.

Delft (101.000 inwoners) profileert zich vanwege de aanwezigheid van de Technische Universiteit (TU) Delft vooral als kennisstad. De TU Delft is een van de meest vooraanstaande technische universiteiten in Europa, met name op het gebied van *engineering and technology.*[26] Met de oprichting van de incubator Yes!Delft is er in Delft daarnaast steeds meer aandacht voor de commercialisering van technologieën en kennisoverdracht van universiteiten naar start-ups en bedrijven.

Een centrale ontmoetingsplek voor ondernemers en start-ups in de regio Rotterdam is het Cambridge Innovation Center (CIC), een internationaal bedrijvencentrum dat in Rotterdam zijn eerste vestiging buiten de Verenigde Staten opende. Het CIC verhuurt kantoren en organiseert wekelijks netwerkbijeenkomsten voor ondernemers en start-ups. Elke donderdag organiseert het CIC het

---

[25] Port of Rotterdam, *feiten en statistieken,* 2018, www.portofrotterdam.com/sites/default/files/feiten-en-cijfers-haven-rotterdam.pdf?token=PBcH9rLs

[26] TU Delft, *rankings,* n.d., www.tudelft.nl/over-tu-delft/feiten-en-cijfers/rankings/

Venture Café, een van de grootste netwerkevenementen in Nederland met gemiddeld 300 bezoekers.[27]

De Erasmus Universiteit Rotterdam en het Erasmus Medical Center, met 30.000 ingeschreven studenten in 2017[28], spelen een belangrijke rol in het aantrekken van talent en het stimuleren van innovatie en ondernemerschap in de Rotterdam regio. Het Erasmus Centre for Entrepreneurship (ECE), opgezet door de Erasmus Universiteit en drie andere Rotterdamse kennisinstellingen, is uitgegroeid tot een Rotterdams centrum voor ondernemerschap. De ECE is een co-working space en een incubator die als doel heeft kennisoverdracht en ondernemerschap onder studenten en ondernemers te bevorderen.[29] Meer dan 160 start-ups maken deel uit van het Erasmus Centre for Entrepreneurship.[30]

Cleantech is een van de belangrijkste sectoren voor Rotterdam en Delft. In de regio is er een hoge concentratie van kennisinstellingen, bedrijven, start-ups en overheden die zich bezighouden met innovatieve en schone technologieën. Met 2.300 bedrijven en 28.000 banen is de cleantechsector goed voor 7,5% van de toegevoegde economische waarde in de regio.[31] Een belangrijk initiatief in de regio is Cleantech Delta, een cleantechcluster bestaande uit de regio's Rotterdam, Delft en Drechtsteden.

Traditioneel gezien is Rotterdam uiteraard ook sterk op het gebied van logistiek en maritieme activiteiten. Rotterdam richt zich de laatste jaren vooral op het verduurzamen van de haven en het ontwikkelen en implementeren van nieuwe technologieën. Hierbij vervult vooral het kennisinstituut SmartPort een vooraanstaande rol. Dit instituut ontwikkelt kennis die nodig is voor het digitaliseren en verduurzamen van de Rotterdamse haven.[32] Op het gebied van de maritieme industrie zijn er onder andere verschillende baggeraars en offshore wind bedrijven gevestigd in Rotterdam en omgeving.

De regio Rotterdam-Delft-Leiden is tevens toonaangevend op het gebied van life science and health. In deze sector speelt de Medical Delta een centrale rol. De Medical Delta is een medisch-technologisch consortium van drie universiteiten, twee medische centra, verschillende overheden, science parks en zo'n 150 bedrijven.[33] De Medische Delta is de grootste cluster van life sciences bedrijven in Nederland.[34]

---

27 Venture Café, *Connecting innovators to make things happen,* n.d., https://venturecaferotterdam.org/

28 Erasmus universiteit, *Ingeschreven* Studenten, n.d., www.eur.nl/over-de-eur/feiten-en-cijfers/ingeschreven-studenten

29 Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, *Erasmus Centre for Entrepreneurship,* n.d. www.rvo.nl/onderwerpen/innovatief-ondernemen/valorisatie/overzicht-12-regionale-samenwerkingsverbanden/erasmus-centre-entrepreneurship

30 Erasmus Centre for Entrepreneurship, *About ECE,* n.d., https://ece.nl/about/

31 Gemeente Rotterdam, *Cleantech cluster,* n.d., www.rotterdam.nl/bestuur-organisatie/stadsontwikkeling/cleantech-clustr.pdf

32 Port of Rotterdam, *SmartPort verlengd tot 2023,* 2018, www.portofrotterdam.com/nl/nieuws-en-persberichten/smartport-verlengd-tot-2023

33 Leiden, Delft en Erasmus, *Medical Delta*, n.d., www.leiden-delft-erasmus.nl/nl/centres/medical-delta

34 Rotterdam Partners, *Life Sciences & Health*, n.d., https://rotterdampartners.nl/investeren-rotterdam/life-sciences-health/

8.2 Accelerators en incubators in Rotterdam en Delft

Erasmus Centre for Entrepreneurship
De Erasmus Centre for Entrepreneurship runs three programmes for startups: the Erasmus Startup Programme, Erasmus Business Programme and the Talented Student Entrepreneur Programme.

Erasmus MC Incubator
De Erasmus MC Incubator is de lab- en kantoorfaciliteit van het Erasmus MC. Hier krijgen jonge, startende bedrijven de mogelijkheid om zich in een business vriendelijke omgeving een aantal jaar in hoog tempo te kunnen ontwikkelen door middel van betaalbare laboratorium- en kantoorruimte, advies, coaching en toegang tot een netwerk van professionals.

PortXL
PortXL is the first maritime accelerator in the world, we cultivate the best maritime ecosystem in the world. For startups and entrepreneurs active in supply chain or logistics, PortXL provides a network and resources relating to port innovation.

Rotterdam Internet Valley
Rotterdam Internet Valley is de ICT start-up accelerator van de havenstad van Nederland. Wij helpen innovatieve start-ups te accelereren en hun ambities waar te maken.

Yes!Delft
Yes!Delft offers startup programs for tech startups in the areas of: Blockchain, MedTech, Artificial Intelligence, Aviation, CleanTech, Robotics and Complex Technology.

9. Twente

9.1 Overzicht Twente

Sectoren: high tech

Twente is een landstreek in het oosten van Nederland in de provincie Overijssel. De sector van de hightechsystemen en -materialen (HTSM) is een belangrijke sector in de regio. 10% van de werkende bevolking in de regio werkt in de HTSM sector.[35] De Universiteit Twente en het Innovatiecampus Kennispark zijn de pilaren van het Twentse hightechecosysteem. In het Innovatiecampus Kennispark werken 469 bedrijven en 7 onderzoeksinstituten samen aan innovatieve ideeën en hightech-innovaties.[36]

[35] Kennispunt Twente, *Samenvatting Twente Index,* n.d., www.twenteindex.nl/samenvatting
[36] Kennispark Twente, *Innovatiecampus Kennispark,* n.d., www.kennispark.nl/innovatiecampus/

9.2 Accelerators en incubators in Twente

BTC-Twente
BTC-Twente (Bedrijfstechnologisch Centrum Twente) biedt flexibele kantoren, bedrijfsruimte, cleanrooms en laboratoria aan innovatieve ondernemingen, start-ups en groeiende bedrijven. Bij BTC Twente zijn al meer dan 700 bedrijven gestart.

Novel-T
Novel-T bouwt aan een omgeving waar ondernemers, onderzoekers en studenten vinden wat zij nodig hebben om tot baanbrekende resultaten te komen. Door het verbinden en activeren van talent, kennis, kapitaal, netwerk en infrastructuur, maken we het onmogelijke mogelijk.

10. Utrecht

10.1 Overzicht Utrecht

Sectoren: life sciences and health, gaming

Utrecht (350.000 inwoners) is vooral sterk op het gebied van innovatieve toepassingen in de gezondheidszorg. De stad kent een groot aantal ziekenhuizen, klinieken, life sciences-bedrijven en kennisinstituten. In totaal werken er in Utrecht 37.000 personen in de sector gezondheid en welzijn, 15% van de totale werkgelegenheid in de stad.

Het Utrecht Science Park, dat uitsluitend focust op life sciences & health en duurzaamheid, is met 26.000 dagelijkse medewerkers het grootste science park van Nederland. Op het science park staan zowel start-ups als grote bedrijven, alsook de Universiteit Utrecht en UMC Utrecht.

Enkele subsectoren binnen de life sciences and health sector waar in Utrecht veel bedrijvigheid rond is zijn onder andere regeneratieve geneeskunde, vroeg leven, medische voeding, 3D-bioprinting, kankeronderzoek, stamcellen en organoïden. [37]

10.2. Accelerators en incubators in Utrecht

Dutch Game Garden
Dutch Game Garden (DGG) is a game incubator and business center with multiple locations in the Netherlands, housing 40+ game studios. Besides providing studio space, events, advice, and matchmaking, Dutch Game Garden's incubation program helps promising game startups by providing game business knowledge, workshops and access to an ever-expanding network of industry professionals.

[37] Utrecht City in Business, *Healthcare & Life Sciences*, n.d., https://utrechtcityinbusiness.com/sector/healthcare-life-sciences/

Holland Startup
Holland Startup is a venture builder that builds digital companies together with young entrepreneurs. It's our Passion to Help Young Entrepreneurs Succeed. For the next 5 years it's our aim to help 50 entrepreneurs build 25 companies.

UtrechtInc
UtrechtInc ondersteunt als business incubator op het Utrecht Science Park ondernemers en wetenschappers bij het succesvol opzetten van hun disruptieve bedrijf of academische spin-off.

11.Wageningen

11.1 Overzicht Wageningen

Sectoren: agriculture, food

Wageningen (38.000 inwoners) is een universiteitsstad in de provincie Gelderland. Een groot deel van de inwoners van de stad bestaat uit studenten en onderzoekers aan de Wageningen Universiteit. Wageningen Universiteit is een technische universiteit die zich voornamelijk richt op voeding, natuur, gezondheid en leefomgevingen. De universiteit behoort tot de mondiale top op het gebied van land- en bosbouw. De QS World University ranking, een van de meest toonaangevende universiteitsranglijsten, heeft Wageningen Universiteit in 2017 en 2018 uitgeroepen tot beste agrarische universiteit in de wereld .[38] Tot op heden is echter het aantal spin-offs en start-ups dat wordt voortgebracht door studenten en alumni van de universiteit relatief laag.[39]

11.2 Accelerators en incubators in Wageningen

BOX
BOX (Blue Ocean XLerator) is een private incubator/accelerator van ondernemers die investeren in duurzame innovaties die het in zich hebben de wereld beter te maken. Heb je een start-up in Agri, Food of Life Sciences gericht op een duurzame doorbraaktechnologie en wil je versneld naar scale-up groeien? Dan kun je mogelijk bij hen de benodigde ondersteuning in kapitaal, mensen, middelen en expertise krijgen.

Starthub Wageningen
StartHub Wageningen is the incubator for startups of current and recently qualified Wageningen (PhD) students. We offer support for students who want to develop their entrepreneurial skills.

---

[38] Duurzaambedrijfsleven.nl, *7 redenen waarom Wageringen UR agrifood-koploper is,* 2017, www.duurzaambedrijfsleven.nl/agri-food/21571/7-redenen-waarom-wageningen-ur-agrifood-koploper-is
Universiteit Wageningen, QS-ranking: WUR ook in jubileumjaar beste agrarische universiteit, 2018, www.wur.nl/nl/nieuws/QS-ranking-WUR-ook-in-jubileumjaar-beste-agrarische-universiteit.htm

[39] Financieel Dagblad, *Campus Wageningen groeit als kool, maar universiteit levert nauwelijks nieuwe bedrijven op*, 2017, https://fd.nl/economie-politiek/1201843/campus-wageningen-groeit-als-kool-maar-universiteit-levert-nauwelijks-nieuwe-bedrijven-op

Startlife
StartLife empowers founders to build and grow Food & Agrotech startups with lasting impact. Since 2011, StartLife has built, supported and funded 300+ startups, propelling breakthrough technologies in the domains of food & agriculture and creating lasting impact.

Overige relevante organisaties voor Vlaamse start-ups en organisaties

NFIA
NFIA ondersteunt buitenlandse bedrijven die internationale activiteiten in Nederland opzetten of uitbreiden. NFIA geeft informatie aan deze bedrijven, onder andere over belastingen, wettelijke regels en bedrijfslocaties. Daarnaast is NFIA verantwoordelijk voor de internationale promotie van Nederland als investeringsbestemming.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen
Elke Nederlandse provincie heeft een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM). Deze ROM's hebben de doelstelling de regionale en lokale economie te versterken. ROM's hebben de ambitie om de regio tot een aantrekkelijke vestigingsplek te maken. Zo willen diverse regio's in 2020 in de top 20 van de meest innovatieve regio's van Europa staan. Vaak zijn

- Groningen, Friesland en Drenthe: NOM Investerings- en ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland
- Gelderland en Overijssel: Ontwikkelingsmaatschappij Oost NL
- Brabant: Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM)
- Limburg*: LIOF*
- Zuid-Holland*: InnovationQuarter*
- Flevoland: Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
- Noord-Holland*:* Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (NHN)
- Utrecht: Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU)
- Zeeland: Impuls Zeeland

StartupDelta/Techleap.nl
StartupDelta is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat opgericht in 2015. Via de organisatie werken overheden, kennisinstellingen, start-ups, financiers en bedrijven samen om Nederlandse start-ups te ondersteunen in de vorm van onder meer talent, kapitaal, netwerken en kennis. Dit met het doel om Nederland als beste land in Europa op de kaart te zetten om een start-up op te richten. Prins Constantijn van Oranje is er de Ambassadeur van. Voor de periode 2019-2023 ontvangt de organisatie niet minder dan 65 miljoen € belastinggeld voor betere toegang van start-ups en scale-ups tot (durf)kapitaal, het verkennen van een fiscale regeling voor aandelenopties personeel, een verblijfsregeling voor essentiële personeelsleden van start-ups en vrije toegang tot de arbeidsmarkt voor partners van buitenlandse zelfstandigen in Nederland, Ook gaat het kabinet zorgen

dat de toegang van Nederlandse start-ups tot de internationale netwerken verbetert en meer bedrijven doorgroeien tot wereldspelers.[40]

Trade & Innovate Nederland

Trade & Innovate Nederland is een recent samenwerkingsverband tussen Amsterdam inbusiness, Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM), Brainport Development, Economic Board Utrecht mede namens Utrecht Region trade & invest partners, InnovationQuarter, Oost NL, Rotterdam Partners, NOM en RVO.nl, samen met de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken en Klimaat. De organisaties willen de versnippering die er bestaat in Nederland op het vlak van de handelsbevordering tegengaan en samen optrekken in de wereld. Omdat te bereiken hebben zij een convenant.

Disclaimer

De informatie die u in deze publicatie vindt is bedoeld als achtergrondinformatie die u moet in staat stellen een beeld te vormen met betrekking tot de hierin behandelde materie. Zij is met de grootste zorg verzameld op basis van de beschikbare data en documentatie op het ogenblik van de publicatie. Deze publicatie heeft bijgevolg niet de ambitie van volledigheid of geldigheid voor uw specifieke situatie. Zij kan bijgevolg nooit beschouwd worden als een juridisch, financieel of ander gespecialiseerd advies. Flanders Investment & Trade (FIT) kan in die zin nooit verantwoordelijk gesteld worden voor gebeurlijke foutieve vermeldingen, weglatingen of onvolledigheden in deze publicatie. FIT kan evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze publicatie. De verwijzingen in deze publicatie naar bepaalde entiteiten, bedrijven en/of personen houden geen bijzondere aanbevelingen in die voor Flanders Investment & Trade enige verantwoordelijkheid zou kunnen teweegbrengen.

Datum van publicatie: juni/2019

[40] Emerce start-ups, Kabinet investeert 65 miljoen euro in beleid start-ups en scale-ups, 2018, www.emerce.nl/nieuws/kabinet-investeert-65-miljoen-euro-beleid-startups-scaleups